

**ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΑ ΧΑΜΗΛΕΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ (άρθρο 88 του ν. 4412/2016) ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ
ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ, ΜΕΛΕΤΩΝ, ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ
ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ,**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ

ΑΡΘΡΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΑΧΠ

ΑΡΘΡΟ 2 ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΑΡΘΡΟ 3 ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

ΑΡΘΡΟ 4 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΑΧΠ

ΑΡΘΡΟ 5 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΧΠ– ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

ΑΡΘΡΟ 6 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ ΑΡΘΡΟ

**ΑΡΘΡΟ 7 ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑΤΙΘΕΜΕΝΕΣ ΣΕ ΑΧΠ ΤΩΝ
ΟΠΟΙΩΝ ΟΙ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΘΕΩΡΗΘΗΚΑΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ
ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΟΥ**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ
ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ Ή ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3. ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ
ΕΡΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΑ ΧΑΜΗΛΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ**

ΑΡΘΡΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΑΧΠ

Το φαινόμενο των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών (ΑΧΠ) αναγνωρίζεται ευρέως ως ένα σημαντικό πρόβλημα, ιδιαίτερα όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις έργων. Το σημείο εκκίνησης για την προσέγγιση των ΑΧΠ είναι ότι μια καθοδική πίεση στις προσφορές στο ανταγωνιστικό περιβάλλον ενός διαγωνισμού δεν θα πρέπει να επηρεάσει την δυνατότητα υλοποίησης του αντικειμένου της σύμβασης, την ποιότητα των υποδομών και έργων που παραδίδονται και να μη παραβιάζει το εθνικό και κοινοτικό δίκαιο στους τομείς της εργασίας και του περιβάλλοντος. Στον τομέα των δημόσιων υποδομών οι Αναθέτουσες Αρχές (ΑΑ) προσπαθούν να διασφαλίσουν προστιθέμενη αξία για την κοινωνία, ενώ πρέπει να αντιμετωπίσουν τους περιορισμούς του προϋπολογισμού που εντείνεται από την οικονομική ύφεση. Στο πλαίσιο αυτό, η πρόκληση για τις ΑΑ είναι να οργανώσουν τις διαδικασίες σύναψης βιώσιμων συμβάσεων δηλαδή με έναν τρόπο που οι συμβάσεις να συνάπτονται με ανταγωνιστικές προσφορές, χωρίς αρνητικές συνέπειες για την υλοποίηση όλων των πτυχών της σύμβασης¹.

Ειδικότερα, λόγω της καθοδικής πίεσης στις τιμές οι ΑΑ πλέον λαμβάνουν με αυξανόμενη συχνότητα προσφορές που είναι σημαντικά χαμηλότερες από τους προϋπολογισμούς ή από τις άλλες ανταγωνιστικές προσφορές. Η ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία αναφέρεται σε αυτό το φαινόμενο με τον όρο " ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές " (ΑΧΠ). Παρά το γεγονός ότι η έννοια αποτελεί αντικείμενο νομικής ρύθμισης, δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός για το τι συνιστά μια ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά. Η κατάσταση γίνεται πιο περίπλοκη, αν λάβουμε υπόψη ότι τόσο οι ΑΑ αλλά και οι υποψήφιοι στοχεύουν σε χαμηλές προσφορές (οι τελευταίοι δρώντας σε ανταγωνιστικό περιβάλλον προκειμένου να κερδίσουν το διαγωνισμό). Οι προσφέροντες στοχεύουν να κερδίσουν τη σύμβαση και μπορεί ακόμη και να αποφασίσουν για την υποβολή υποκοστολογημένων προσφορών με κάποια απώλεια. Για τις ΑΑ που προσπαθούν να επιτύχουν την αποδοτικότητα των πόρων τους κάποιες τέτοιες πολύ χαμηλές προσφορές μπορεί να είναι ευπρόσδεκτες και αποδεκτές μέχρι κάποιο επίπεδο.

Οι προσφορές που φαίνονται αφύσικα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες ενδέχεται να βασίζονται σε τεχνικά, οικονομικά ή νομικά αβάσιμες παραδοχές ή πρακτικές. Αυτό σημαίνει ότι όταν οι πραγματικές συνθήκες αποκαλύψουν το αβάσιμο των παραδοχών οι προσφορές αυτές μπορεί να αποδειχθούν ότι είναι οικονομικά μη βιώσιμες και, οι ΑΑ θα βρεθούν αντιμέτωπες με την κλιμάκωση του κόστους και μια επίδοση που έχει αρνητικές επιπτώσεις για την υλοποίηση του έργου.

Μια ΑΧΠ μπορεί να υποβληθεί από ένα προσφέροντα είτε

- ✓ Τυχαία: π.χ. ως αποτέλεσμα λάθους υπολογισμών ή εσφαλμένης κατανόησης των όρων του διαγωνισμού, ή μη ορθής κατανόησης των κινδύνων και της κατανομής αυτών, είτε
- ✓ Σκόπιμα: π.χ. σε μια προσπάθεια παραμονής στην ενεργό επιχειρηματική δραστηριότητα, ή εισαγωγής σε ένα νέο πεδίο δραστηριότητας, ή προκειμένου να εξασφαλίσει απασχόληση για το ειδικευμένο προσωπικό, ή κυρίως για την επίτευξη ικανών άμεσων ταμειακών ροών

Οι συνέπειες από μια ΑΧΠ μπορεί να είναι:

- ✓ Εμπλοκή σε δικαστικές διαδικασίες (είτε γίνει αποδεκτή είτε απορριφθεί)
- ✓ Απώλεια της δυνατότητας να επιλεγεί μια άλλη βιώσιμη προσφορά

---

¹ Στις διάφορες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου οι προσφορές χαρακτηρίζονται "genuine" (Case CA114/12, Amey LG Ltd v Scottish Ministers, Case C-285/99, Impresa Lombardini SpA [2001] ECR I-9233) ή "genuine and viable" ή "sound and viable" (Case C-147/06, SECAP SpA v Comune di Torino), ή "reliable and serious" (Case T-4/01, Renco SpA v Council of the European Union) ή "serious" (Case T-121/08, PC Ware Information Technologies BV v Commission)

- ✓ Διατάραξη και νόθευση του υγιούς ανταγωνισμού και της επί ίσοις όροις συμμετοχής στους διαγωνισμούς, με αλυσιδωτές συνέπειες στον κατασκευαστικό κλάδο
- ✓ Χαμηλή επιτελεσματικότητα και επιδόσεις της σύμβασης (υποβάθμιση και μη επίτευξη ποιοτικών απαιτήσεων, περιορισμός των δαπανών για την ασφάλεια και υγεία καθώς και αυτών που απορρέουν από την εργατική νομοθεσία, μη εφαρμογή των αρχών και υποχρεώσεων για τη δέουσα περιβαλλοντική διαχείριση)
- ✓ Πιθανολογούμενη οικονομική κατάρρευση από άσκηση μη βιώσιμης δραστηριότητας
- ✓ Μεγάλες διεκδικήσεις και διαφορές κατά την υλοποίηση της σύμβασης
- ✓ Αλλαγές του αντικειμένου της σύμβασης
- ✓ Μετακύλιση των συνεπειών στην κατασκευαστική αλυσίδα (π.χ. υπεργολάβοι, προμηθευτές) και επηρεασμός και αυτών
- ✓ Αυξημένο κόστος διαχείρισης μιας τέτοιας σύμβασης από την ΑΑ
- ✓ Κόστος καθυστέρησης και πιθανής επαναδημοπράτησης του αντικειμένου
- ✓ Απώλειας πόρων για λογαριασμό της ΑΑ
- ✓ Διακινδύνευση στρατηγικού σχεδιασμού της ΑΑ

Το αποτέλεσμα είναι ένα έργο που έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές της βιώσιμης συμβασιοποίησης που έχει ως στόχο την αποδοτικότητα των πόρων, τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών και, τελικά, τη βελτιστοποίηση του κόστους.

ΑΡΘΡΟ 2 ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

1. Η παρούσα εφαρμόζεται σε όλες τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων που εμπίπτουν στις περιπτώσεις α) και β) της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4412/2016.
2. Η μεθοδολογία εντοπισμού ΑΧΠ που καθορίζεται στο άρθρο 4 της παρούσας, προορίζεται να εφαρμόζεται από τις ΑΑ προκειμένου να εντοπιστούν ΑΧΠ. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρείται ως αυτόματο κριτήριο αποκλεισμού αυτών των προσφορών.
3. Η παρούσα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα δυναμικό κείμενο το οποίο θα επικαιροποιείται ενσωματώνοντας την εμπειρία από την εφαρμογή του.
4. Η εφαρμογή της διαδικασίας εντοπισμού ΑΧΠ δεν αίρει την υποχρέωση εφαρμογής όλων των προβλέψεων του ν. 4412/2016 και των τευχών του διαγωνισμού για την κατά τα λοιπά διεξαγωγή του διαγωνισμού και ιδίως την εφαρμογή των κριτηρίων επιλογής και του κριτηρίου ανάθεσης.

ΑΡΘΡΟ 3 ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

- 1. Προσαρμοσμένος Μέσος Όρος των Προσφορών (ΠΜΟΠ)** νοείται ο μέσος όρος των υποβληθεισών προσφορών χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η χαμηλότερη και υψηλότερη προσφορά
- 2. Χαμηλότερη Αποδεκτή Προσφορά (ΧΑΠ)** νοείται η χαμηλότερη προσφορά σε διαδικασία ανάθεσης σύμβασης έργου που είναι ίση ή αμέσως μεγαλύτερη από το 85% του μέσου όρου των προσφορών (αν οι υποβληθείσες προσφορές είναι 5 – 7) ή του προσαρμοσμένου μέσου όρου των προσφορών (αν οι υποβληθείσες προσφορές είναι περισσότερες από 7)
- 3. Περιθώριο Εγγύτητας (ΠΕ)** νοείται ποσοστό 1% της Χαμηλότερης Αποδεκτής Προσφοράς με ελάχιστη τιμή τα 1000 ευρώ και μέγιστη τις 100.000 ευρώ.

ΑΡΘΡΟ 4 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΑΧΠ

Όπως αναφέρθηκε ενώ το νομικό εθνικό και κοινοτικό πλαίσιο προσεγγίζουν το θέμα των ΑΧΠ δεν προβλέπεται ορισμός για την έννοια αυτή. Κατά λέξη, ο ορισμός της ΑΧΠ φαίνεται

να υπονοεί μια απόκλιση από κάποιο "κανονικό" πρότυπο, δηλαδή, φαίνεται να είναι δυνατό να αναγνωρίσει μια ΑΧΠ αφού μπορεί κανείς να αναγνωρίσει μια «κανονική» προσφορά. Εξάλλου σύμφωνα με την παρ. 3.δ του άρθρου 26 του ν. 4412/2016 όσες προσφορές κρίνονται από την ΑΑ ως ΑΧΠ θεωρούνται μη κανονικές.

Τα πρότυπα για τον προσδιορισμό των ΑΧΠ που απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση, μπορούν να οριοθετηθούν σε τρία επίπεδα:

- ✓ εθνική νομοθεσία,
- ✓ κατευθυντήριες γραμμές και πρακτικές διαγωνισμών κάθε ΑΑ και
- ✓ τα έγγραφα του διαγωνισμού.

Δεδομένου ότι με το ν. 4412/2016 ουσιαστικά ομογενοποιείται σε εθνικό επίπεδο το πλαίσιο διεξαγωγής των διαγωνισμών, η ανωτέρω δεύτερη επιλογή ουσιαστικά δεν μπορεί να ενεργοποιηθεί και απομένουν οι δύο που αφορούν πρότυπα σε εθνικό επίπεδο ή με ad hoc θεώρηση στα έγγραφα του διαγωνισμού.

Η υιοθέτηση ενιαίου μαθηματικού προτύπου στην εθνική νομοθεσία απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή καθώς αυτό θα πρέπει να εφαρμόζεται για διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών με τις ιδιαιτερότητές τους αλλά και τους τύπους και κατηγορίες αυτών καθώς και των προβλεπόμενων διαδικασιών. Το άλλο άκρο, δηλαδή η θεώρηση του ζητήματος των ΑΧΠ αποκλειστικά και κατά περίπτωση από την εκάστοτε αναθέτουσα αρχή στο επίπεδο των εγγράφων του διαγωνισμού, δεν εγγυάται την ομοιομορφία, αντικειμενικότητα και αμεροληψία της διαδικασίας.

Περαιτέρω, λόγω της μη διάθεσης προς το παρόν συνολικού Ενιαίου Κανονισμού Αναλυτικών και Περιγραφικών Τιμολογίων με τον οποίο μπορεί να προσεγγίζεται αξιόπιστα το πραγματικό κόστος των έργων, η εφαρμογή απόλυτων κριτηρίων χαρακτηρισμού μιας προσφοράς ως ΑΧΠ είναι πρακτικά ιδιαίτερα προβληματική. Για το λόγο αυτό κρίθηκε ότι το «μέσο κόστος» του αντικείμενου της σύμβασης μπορεί να προσεγγιστεί με το μέσο όρο των προσφορών και συνεπώς κριτήριο για το χαρακτηρισμό μιας προσφοράς ως ΑΧΠ θεωρήθηκε ένα περιθώριο από αυτό το μέσο όρο. Όταν υπάρχει μεγάλο πλήθος προσφορών (οκτώ (8) ή περισσότερες) ο μέσος όρος αντικαθίσταται από τον προσαρμοσμένο μέσο όρο προς εξάλειψη ακραίων τιμών και συμπεριφορών. Επίσης προς αποφυγή διακρίσεων μεταξύ πολύ κοντινών προσφορών εισάγεται ένα στοιχείο διασφάλισης (το περιθώριο εγγύτητας) με βάση την Χαμηλότερη Αποδεκτή Τιμή.

Με βάση τα παραπάνω εφαρμόζονται τα εξής κριτήρια χαρακτηρισμού ως ΑΧΠ σε διαδικασίες σύναψης έργων:

- i. Διαδικασίες σύναψης σύμβασης έργου στις οποίες κατατίθενται λιγότερες από πέντε (5) προσφορές: Η ΑΑ διατηρεί το δικαίωμα να μην εφαρμόσει την παρακάτω (ii) ή (iii) διαδικασία, οφείλει ωστόσο να εξετάσει την τυχόν ύπαρξη ΑΧΠ εφαρμόζοντας την προσήκουσα επαγγελματική γνώση και κρίση καθώς και τις αρχές της τέχνης και επιστήμης, καθορίζοντας πάντως τα σχετικά κριτήρια στα τεύχη του άρθρου 53.
- ii. Διαδικασίες σύναψης σύμβασης έργου στις οποίες κατατίθενται πέντε (5) έως επτά (7) προσφορές: Κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη
  - ✓ του 85% του μέσου όρου των προσφορών και
  - ✓ της χαμηλότερης αποδεκτής προσφοράς μειωμένης κατά το περιθώριο εγγύτητας

Θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ και θα πρέπει οι ΑΑ να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την προσφορά τους κατά τις προβλέψεις της παρ. 1 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016

- iii. Διαδικασίες σύναψης σύμβασης έργου στις οποίες κατατίθενται περισσότερες από επτά (7) προσφορές: Κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη

- ✓ του 85% του προσαρμοσμένου μέσου όρου των προσφορών και
- ✓ της χαμηλότερης αποδεκτής προσφοράς μειωμένης κατά το περιθώριο εγγύτητας

Θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ και θα πρέπει οι ΑΑ να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την προσφορά τους κατά τις προβλέψεις της παρ. 1 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016

Για τις διαδικασίες συμβάσεων μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών εφαρμόζονται τα εξής κριτήρια χαρακτηρισμού ως ΑΧΠ:

- i. Διαδικασίες σύναψης σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, στις οποίες κατατίθενται λιγότερες από πέντε (5) προσφορές: Η ΑΑ διατηρεί το δικαίωμα να μην εφαρμόσει την παρακάτω (ii) ή (iii) διαδικασία, οφείλει ωστόσο να εξετάσει την τυχόν ύπαρξη ΑΧΠ εφαρμόζοντας την προσήκουσα επαγγελματική γνώση και κρίση, καθώς και τις αρχές της τέχνης και επιστήμης, καθορίζοντας πάντως τα σχετικά κριτήρια χαρακτηρισμού ως ΑΧΠ στα τεύχη που αναφέρονται στο άρθρο 53.
- ii. Διαδικασίες σύναψης σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, στις οποίες κατατίθενται πέντε (5) έως επτά (7) προσφορές: Κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη του 90% του μέσου όρου των προσφορών θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ και θα πρέπει οι ΑΑ να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την προσφορά τους κατά τις προβλέψεις της παρ. 1 του άρθρου 88 του Ν. 4412/2016.
- iii. Διαδικασίες σύναψης σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, στις οποίες κατατίθενται περισσότερες από επτά (7) προσφορές: Κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη του 85% του Προσαρμοσμένου μέσου όρου των προσφορών θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ και θα πρέπει οι ΑΑ να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την προσφορά τους κατά τις προβλέψεις της παρ. 1 του άρθρου 88 του Ν. 4412/2016.

Τα κριτήρια εντοπισμού ΑΧΠ για όλες τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων (έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών) θα περιλαμβάνονται και θα παρατίθενται στα τεύχη της σύμβασης που αναφέρονται στο άρθρο 53 και ειδικότερα στην Προκήρυξη της Σύμβασης και ενσωματώνονται στο σημείο 30 «Οποιοσδήποτε άλλες σχετικές πληροφορίες» του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α του Μέρους Γ' του ν. 4412/2016.

ΑΡΘΡΟ 5. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΧΠ– ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

1. Υποχρέωση της ΑΑ να διερευνήσει την ύπαρξη ΑΧΠ

Η έννοια της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς, όπως έχει εισαχθεί στις διατάξεις που τη ρυθμίζουν (άρθρο 69 της οδηγίας 2014/24/ΕΚ και 88 του ν. 4412/2016), αντιστοιχεί σε αόριστη², αξιολογική³ έννοια, και οι διατάξεις που τη ρυθμίζουν παρέχουν δέσμια αρμοδιότητα στην ΑΑ ως προς την εκτίμηση και την αποδοχή σχετικών προσφορών. Ο χαρακτηρισμός της προσφοράς ως ασυνήθιστα χαμηλής ή όχι αποτελεί εξειδίκευση του

² έννοια, της οποίας το περιεχόμενο και η έκταση είναι σε μεγάλο βαθμό αβέβαια

³ έννοια που εν αντιθέσει με τις περιγραφικές αναφέρεται σε δεδομένα που δεν γίνονται αισθητά ή αντιληπτά από μόνα τους, αλλά μπορεί κανείς να τα αντιληφθεί και να τα καταλάβει μόνο σε συσχέτισμό με τον κόσμο των κανόνων

περιεχομένου αξιολογικής έννοιας, κρίση που εκφέρει η ΑΑ κατά δέσμια αρμοδιότητα, δηλαδή ζήτημα ως προς το οποίο είναι αναγκαία η παρέμβαση της ΑΑ.

Όταν ο κανόνας δικαίου παρέχει στη Διοίκηση δέσμια αρμοδιότητα, η σχέση συμφωνίας της διοικητικής ρύθμισης προς τον εν λόγω κανόνα είναι αυστηρή: απαιτεί από τη διοικητική αρχή, εν προκειμένω την ΑΑ, να ασκήσει την αρμοδιότητά της, δηλαδή τη ρυθμιστική εξουσία που της παρέχουν οι οικείες διατάξεις, τηρώντας κατά γράμμα τις επιταγές τους. Τούτο σημαίνει ότι το διοικητικό όργανο, εφόσον διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι προβλεπόμενες από τον εφαρμοστέο κανόνα δικαίου πραγματικές ή νομικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του, είναι υποχρεωμένο να εκδώσει διοικητική πράξη που περιέχει ρύθμιση (εν προκειμένω πρόσκληση για παροχή εξηγήσεων), την οποία προκαθορίζει ο κανόνας αυτός.

2. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 88 του Ν.4412/16, στις περιπτώσεις όπου οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές, σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας, κατά ανώτατο όριο δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης της ΑΑ. Πρέπει να τονιστεί ότι η δέσμια αρμοδιότητα της εξέτασης των κατατεθεισών προσφορών αφορά όχι μόνο τον χαρακτηρισμό προσφοράς ως ΑΧΠ αλλά και την πρόσκληση για παροχή εξηγήσεων⁴.

Η πρόσκληση αυτή θα συντάσσεται με βάση τις αρχές της παρ.1 του άρθρου 18 και πρέπει να απευθύνεται επί ίσοις όροις σε όλους τους συμμετέχοντες που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση (οι προσφορές τους χαρακτηρίστηκαν ως ΑΧΠ και απαιτούν την παροχή εξηγήσεων). Περαιτέρω η πρόσκληση πρέπει να αφορά όλα τα σημεία της προσφοράς από τα οποία η ΑΑ την χαρακτηρίζει ως ΑΧΠ απαιτούσα την παροχή εξηγήσεων, πράγμα που σημαίνει ότι η αναθέτουσα αρχή δεν έχει τη δυνατότητα να απορρίψει την προσφορά λόγω ενδεχόμενης ασάφειας και εκ των υστέρων χαρακτηρισμού τμήματός της που δεν αποτέλεσε αντικείμενο της εν λόγω πρόσκλησης. Απόκειται στην αναθέτουσα αρχή να διατυπώσει με σαφήνεια στην πρόσκληση που απευθύνει στους οικονομικούς φορείς προκειμένου να τους παράσχει τη δυνατότητα να αποδείξουν κατά τρόπο πλήρη και λυσιτελή τη σοβαρότητα των προσφορών τους⁵.

3. Στην παρ. 2 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016 περιλαμβάνεται ένας θεματικός κατάλογος των εξηγήσεων που μπορούν να ζητηθούν. Μολονότι ο κατάλογος αυτός, δεν είναι εξαντλητικός, εντούτοις δεν είναι ούτε αμιγώς ενδεικτικός, με αποτέλεσμα να μην επιτρέπεται στις αναθέτουσες αρχές να καθορίζουν ελεύθερα τα κρίσιμα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη πριν απορρίψουν προσφορά που φαίνεται ασυνήθιστα χαμηλή⁶. Οι εξηγήσεις αυτές μπορούν να αφορούν ιδίως:

α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής, της διαδικασίας παρασκευής ή των παρεχόμενων υπηρεσιών·

β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την παροχή των προϊόντων ή των υπηρεσιών ή για την εκτέλεση του έργου·

γ) την πρωτοτυπία του έργου, των αγαθών ή των υπηρεσιών που προτείνονται από τον προσφέροντα·

⁴ , απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2001, C-285/99 και C-286/99, Lombardini και Mantovani, Συλλογή 2001, σ. I-9233, σκέψεις 46 έως 49 και απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012 C-599/10 Slovensko a.s

⁵ απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012 C-599/10 Slovensko a.s σκέψη 31

⁶ απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-292/07, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 159 και απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012 C-599/10 Slovensko a.s σκέψη 30

δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89

ε) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 131·

στ) το ενδεχόμενο χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου 89.

ΑΡΘΡΟ 6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

1. Περιορισμοί και πλαίσιο παροχής των εξηγήσεων από τους οικονομικούς φορείς

- i. Οι οικονομικοί φορείς έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν τις εξηγήσεις που θεωρούν και κρίνουν σκόπιμες επί των θεμάτων που έθεσε η ΑΑ με τη σχετική πρόσκληση.
- ii. Οι εξηγήσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, με ποινή θεώρησης ως μη ικανοποιητικές από την ΑΑ, το περιεχόμενο των εγγράφων της σύμβασης (άρθρο 53). Οποιαδήποτε μη αποδεκτή απόκλιση από το περιεχόμενο των εγγράφων της σύμβασης σημαίνει την θεώρηση των εξηγήσεων ως μη ικανοποιητικών με βάση τις αρχές της παρ. 1 του άρθρου 18. Μη αποδεκτή απόκλιση είναι όποια δεν προβλέπεται ρητά στα τεύχη της σύμβασης, ιδίως δε σε ότι αφορά αυτά των περιπτώσεων ε), ια) και κδ.αα) της παρ. 2 του άρθρου 53.
- iii. Ειδικότερα τα θέματα που θα περιληφθούν στις εξηγήσεις και αναφέρονται στην παραπάνω παρ. 5.3 θα προσεγγίζονται ενδεικτικά:
  - Θα παρατίθεται με διεξοδικό τρόπο το «Σχέδιο Υλοποίησης του Αντικειμένου της Σύμβασης» και οι τεχνικές λύσεις που επιλέχθηκαν έτσι ώστε αυτές να αιτιολογούν τη χαμηλή προσφορά, συγκριτικά με άλλες που θα ήταν ακριβότερες, εφόσον αυτό επιτρέπεται από τα τεύχη της σύμβασης και τη μελέτη δημοπράτησης του έργου. Επίσης θα εξηγείται, η ύπαρξη τυχόν εξαιρετικά ευνοϊκών συνθηκών που διαθέτει ο προσφέρων για την εκτέλεση του έργου· π.χ. εύκολη πρόσβαση σε υλικά που χαμηλώνει το κόστος, τυχόν ελαχιστοποίηση κόστους μεταφοράς, αποδεδειγμένη εμπειρία σε παρόμοια έργα όπου η επιλεχθείσα λύση συνέτεινε στη μείωση του κόστους και του χρόνου κατασκευής, τυχόν συνθήκες που μειώνουν τα σταθερά ή και τα μεταβλητά έξοδα του αναδόχου.
  - Σε συμβάσεις έργων όπου προβλέπονται κινήσεις γαιών θα αναλύονται διεξοδικά είτε πρόκειται για απόθεση πλεοναζόντων ή ακατάλληλων υλικών, είτε πρόκειται για κατασκευή έργων (π.χ. επιχώματα, σώματα φράγματος) είτε για ενδιάμεσες ή προσωρινές αποθέσεις. Θα ελέγχεται η συμφωνία με τα τεύχη της σύμβασης και τους περιβαλλοντικούς όρους σε ότι αφορά τις θέσεις απόθεσης, ενώ αν στα τεύχη δεν προβλέπονται συγκεκριμένοι χώροι οι προτεινόμενοι θα αιτιολογούνται και ως προς τη δυνατότητα και τυχόν όρους αδειοδότησης αυτών.
  - Σε περίπτωση εφαρμογής πρωτότυπων μεθόδων και πρακτικών στην κατασκευή και τη συνεπαγόμενη δυνατότητα μείωσης του κόστους του έργου, θα εξηγείται σε τι συνίσταται η πρωτοτυπία και η συμβατότητα αυτής με τα τεύχη της σύμβασης και πως ενσωματώνεται στο σχέδιο υλοποίησης του αντικειμένου της σύμβασης.
  - Βασικό χρονοδιάγραμμα εργασιών με ανάλυση ανά μονάδα χρόνου, η οποία θα προσδιορίζεται στην πρόσκληση παροχής εξηγήσεων (π.χ. ανά μήνα ή ανά εβδομάδα), στο οποίο θα περιλαμβάνονται και προσδιορίζονται και οι αναγκαίοι πόροι και μέσα για την υλοποίησή του (ανθρώπινο δυναμικό, μηχανήματα, υλικά)

οι χρόνοι διάθεσης και απασχόλησης αυτών ανά αναλυόμενο μέτωπο εργασιών. Σε ειδικό κεφάλαιο θα παρατίθενται όλες οι παραδοχές και θεωρήσεις που αφορούν αποδόσεις μηχανημάτων και προσωπικού και οι βάσεις δεδομένων που υποστηρίζουν τις αντίστοιχες επιλογές και τη συμβατότητα αυτών με τυχόν προβλέψεις και περιορισμούς των τευχών της σύμβασης και τις διάφορες αδειοδοτήσεις.

- Αντίστοιχα, για τις συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, το σύνολο των απαιτούμενων ανθρωπομηνών για την εκτέλεση της σύμβασης, κατά κατηγορία μελέτης και κατηγορία προσωπικού, με βάση το προτεινόμενο Οργανόγραμμα και το Χρονοδιάγραμμα της Τεχνικής Προσφοράς του διαγωνιζομένου.
- Βασική δομή του κόστους του αντικειμένου της σύμβασης έργου, εφόσον ζητείται από την πρόσκληση παροχής εξηγήσεων, θα ακολουθεί και θα περιλαμβάνει τα στοιχεία του Παραρτήματος 3 «ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΑ ΧΑΜΗΛΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ»

Αντίστοιχα, για τις συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών:

- ✓ Το κόστος απασχόλησης του απαραίτητου για την εκπόνηση της μελέτης επιστημονικού, τεχνικού και βοηθητικού προσωπικού, κατά κατηγορία, σε συνδυασμό με το προτεινόμενο Οργανόγραμμα της Τεχνικής Προσφοράς
  - ✓ Συλλογική Σύμβαση Εργασίας στην οποία υπάγονται οι εργαζόμενοι
  - ✓ Στοιχεία από τα οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων και οι αντίστοιχες ασφαλιστικές τους εισφορές
  - ✓ Το ύψος των γενικών εξόδων του μελετητή/γραφείου μελετών
  - ✓ Το κόστος των προβλεπόμενων μετακινήσεων και εκτός έδρας δαπανών
  - ✓ Το κόστος παραγωγής των παραδοτέων της μελέτης, της τυχόν χρήσης / ενοικίασης / αγοράς εξοπλισμού, λογισμικού κλπ.
- Για τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής θα δίνονται ιδίως:
    - ✓ Το κόστος των χρησιμοποιούμενων υλικών σε σχέση με τις απαιτούμενες προδιαγραφές και την ποιότητά τους. Ειδικότερα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:
      1. Η σχέση αποδοτικότητας – κόστους, επισημαίνοντας χαρακτηριστικά όπως ο κύκλος ζωής των υλικών, η προσαρμογή τους στις τοπικές συνθήκες κ.α.
      2. Οι τυχόν εθνικές διατάξεις που καθορίζουν τιμές σε συγκεκριμένα αγαθά.
      3. Οι διατάξεις, εθνικές και κοινοτικές, περιβαλλοντικού δικαίου
    - ✓ Το κόστος εργασίας, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη τις κείμενες διατάξεις εργατικού δικαίου (Συλλογικές συμβάσεις κ.α.), με προσκόμιση αποδεικτικών συμμόρφωσης σε αυτές καθώς και στις διατάξεις ασφαλιστικού δικαίου.
  - Η τήρηση των εθνικών και κοινοτικών διατάξεων, περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου (παρ.2 αρ.18, παρ.2 αρ. 89), πρέπει να εξασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση με την προτεινόμενη λύση, χαμηλού κόστους. Ειδικά για την

ικανοποιητική εξήγηση του εργατικού κόστους θα γίνεται, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89, προσκόμιση και παράθεση της συμφωνίας των χρησιμοποιούμενων για τις εξηγήσεις στοιχείων με τη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας στην οποία υπάγονται οι εργαζόμενοι, για τη διαπίστωση της νομιμότητας των αποδοχών και των αντίστοιχων ασφαλιστικών εισφορών τους.

- Εξασφάλιση της τήρησης όλων των παραπάνω και στην περίπτωση ύπαρξης υπεργολαβίας στο έργο, κατά την οποία ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 131.
- Επαρκή εξήγηση του οικονομικού φορέα, σχετικά με τη δυνατότητά του για λήψη κρατικής ενίσχυσης, στις περιπτώσεις που την επικαλείται, σύμφωνα με τους όρους της εσωτερικής αγοράς, κατά την έννοια του αρ. 107 της ΣΛΕΕ. Κατά περίπτωση θα προσκομίζονται εντός της τεθείσας αποκλειστικής προθεσμίας τα έγγραφα της παρ. 1 του άρθρου 89 του ν. 4412/2016 δηλαδή
  - A. Σε περιπτώσεις χορήγησης ενίσχυσης στο πλαίσιο του Κανονισμού de minimis (ενισχύσεις ήσσονος σημασίας), την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης όταν προβλέπεται η έκδοσή της.
  - B. Στις λοιπές περιπτώσεις: αα) δημοσίευση στην Ε.Ε.Ε. είτε της εγκριτικής του μέτρου ενίσχυσης απόφασης της Επιτροπής, είτε του συνοπτικού δελτίου πληροφοριών του μέτρου ενίσχυσης και ββ) την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης όταν προβλέπεται η έκδοσή της.
- Σχετικά με την κρατική ενίσχυση επισημαίνεται η διαφοροποίηση της παρ. 3 του άρθρου 52 του ΠΔ 60/2007 (άρθρο 55 της Οδηγίας 2004/18) «3. Εφόσον η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι μια προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτόν τον λόγο με ειδικώς αιτιολογημένη απόφαση μόνο μετά από διαβούλευση, και εφόσον ο προσφέρων δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας την οποία τάσσει η αναθέτουσα αρχή, ότι η εν λόγω ενίσχυση χορηγήθηκε σε νόμιμα πλαίσια. Όταν η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει μια προσφορά υπό τις συνθήκες αυτές, ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά» και της παρ. 4 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016 (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24) «4. Εάν η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι μια προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτόν τον λόγο μόνο μετά από διαβούλευση με τον προσφέροντα και εφόσον αυτός δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας την οποία ορίζει η αναθέτουσα αρχή, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ. Σε περίπτωση όπου η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει προσφορά υπό τις συνθήκες αυτές, ενημερώνει σχετικώς την Επιτροπή». Η διαφοροποίηση αυτή δεν περιορίζει τον έλεγχο σε έλεγχο νομιμότητας της ενίσχυσης αλλά τον επεκτείνει και σε έλεγχο «συμβατότητας» (compatibility)⁷. Επισημαίνεται πάντως ότι ο έλεγχος έχει αποκλειστικά ανατεθεί στην Επιτροπή⁸

⁷ Κρατική ενίσχυση θα είναι «παράνομη», όταν έχει απονεμηθεί κατά παράβαση των διαδικαστικών υποχρεώσεων που καθορίζονται στους κανονισμούς 2015/1589 και 2015/2282. Κρίνεται ως «μη συμβατή» όταν δεν πληροί τους όρους συμβατότητας που έχει θεσπίσει η Επιτροπή στην ΣΛΕΕ, τις Κατευθυντήριες Γραμμές, Κανονισμούς, Πλαίσια κλπ ώστε να μη νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον

2. Αξιολόγηση των εξηγήσεων

- i. Η αξιολόγηση των εξηγήσεων θα γίνεται από την ΑΑ σε συνεννόηση με τον προσφέροντα και μπορεί να περιλαμβάνει κοινή συνάντηση της ΑΑ με τον οικονομικό φορέα για παροχή διευκρινήσεων. Δεδομένου ότι η πρόσκληση της παρ. 1 του άρθρου 88 τάσσει αποκλειστική προθεσμία δεν επιτρέπεται η εκ των υστέρων, μετά την παρέλευση αυτής της προθεσμίας, προσκόμιση άλλων στοιχείων και εξηγήσεων.
- ii. Η πραγματική και ουσιαστική διακινδύνευση για την ΑΑ είναι η αδυναμία υλοποίησης της σύμβασης και αυτή θα πρέπει να εξετάζεται με βάση τις αρχές της παρ. 1 του άρθρου 18.
- iii. Η αξιολόγηση των εξηγήσεων γίνεται σε μια φάση για όλες τις χαρακτηρισμένες ως ΑΧΠ και ανεξάρτητα για κάθε μια προσφορά, η δε διοικητική πράξη του αποφαινομένου οργάνου θα είναι κοινή για το σύνολο των εξετασθεισών ΑΧΠ.

Εναλλακτική 1: Η αξιολόγηση των εξηγήσεων γίνεται σταδιακά και ανεξάρτητα για κάθε μια προσφορά, από αυτές που έχουν χαρακτηριστεί ως ΑΧΠ, αρχίζοντας από την χαμηλότερη. Αν οι εξηγήσεις αξιολογηθούν ότι εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, δεν προχωρά η εξέταση των εξηγήσεων των υπολοίπων προσφορών. Αν οι εξηγήσεις της χαμηλότερης ΑΧΠ αξιολογηθούν ότι δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, τότε η ΑΑ προχωρά στην εξέταση των εξηγήσεων της αμέσως επόμενης και ούτω καθ' εξής μέχρι να εντοπίσει την 1^η ΑΧΠ οι εξηγήσεις της οποίας θεωρούνται ικανοποιητικές ή εξαντλήσεως αυτών. Η διοικητική πράξη του αποφαινομένου οργάνου θα είναι κοινή για το σύνολο των εξετασθεισών ΑΧΠ.

- iv. Εάν η ΑΑ για την αξιολόγηση των εξηγήσεων καταφύγει σε στοιχεία πέραν αυτών που περιέχονται στα τεύχη της σύμβασης και τις παρασχεθείσες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, υποχρεούται να τα θέσει υπόψη αυτού και να ζητήσει εντός νέας (και τελικής) αποκλειστικής προθεσμίας της παρ. 1 του άρθρου 88 τον σχολιασμό ή αντίκρουση αυτών. Η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να επαναληφθεί.
- v. Αν οι εξηγήσεις μιας ΑΧΠ θεωρηθούν, μετά από δέουσα διερεύνηση και εξέταση με πλήρη τεκμηρίωση και όπου απαιτείται με ποσοτικά στοιχεία και αποτελέσματα, ότι δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, η προσφορά θεωρείται ως μη κανονική σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 26 του ν. 4412/2016. Οι εξηγήσεις πρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της πρόσκλησης της ΑΑ και να είναι ειδικές και τεκμηριωμένες. Η ΑΑ οφείλει να εξετάσει όλα τα στοιχεία που παρατίθενται ως διευκρινήσεις ακόμη και όσα δεν εμπίπτουν στην παρ. 2 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016.
- vi. Η ΑΑ μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο αν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται.

ανταγωνισμό εντός της εσωτερικής αγοράς και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να εξαιρεθεί από την Επιτροπή από τη γενική απαγόρευση του άρθρου 107 (1) της ΣΛΕΕ. Ως εκ τούτου, η δοκιμή της «νομιμότητας» είναι απλώς τυπική, ενώ το κριτήριο της «συμβατότητας» απαιτεί μια ουσιαστική αξιολόγηση.

⁸ Υπόθεση C-199/06 *CELF and Ministère de Culture et de la Communication* [2008] ECR I-469 ¶138, και *Commission Notice on the Enforcement of State Aid Law by National Courts* [2009] OJ C85/1 ¶20.

Η δυνατότητα αυτή πρέπει να θεωρείται ως δέσμη αρμοδιότητα της ΑΑ εφόσον θεωρήσει ότι οι παρασχεθείσες εξηγήσεις δεν είναι ικανοποιητικές.

- vii. Εάν μια προσφορά χαρακτηρίζεται ως ΑΧΠ και διαπιστωθεί ότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18 του ν. 4412/2016 (στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου) η ΑΑ υποχρεούται εκ δέσμιας αρμοδιότητας να απορρίψει την προσφορά.
- viii. Εάν η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι μια προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτόν τον λόγο, μόνο μετά από διαβούλευση με τον προσφέροντα και εφόσον αυτός δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας την οποία ορίζει η αναθέτουσα αρχή, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ. Σε περίπτωση όπου η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει προσφορά υπό τις συνθήκες αυτές, ενημερώνει σχετικώς την Επιτροπή. Επισημαίνεται ότι δεν θα λαμβάνονται υπόψη άλλα στοιχεία πέραν των αναφερομένων στην παρ. 1 του άρθρου 89 του ν. 4412/2016 με τα οποία αποδεικνύεται η έγκριση και νομιμότητα της χορήγησης της κρατικής ενίσχυσης.
- ix. Η διαχείριση των υποβαλλόμενων εξηγήσεων θα γίνεται με βάση της διατάξεις του άρθρου 21 του ν. 4412/2016 «Εχεμύθεια»
- x. Όταν στις υποβαλλόμενες εξηγήσεις προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι ο οικονομικός φορέας έχει προσφέρει, για υποκειμενικούς λόγους, τίμημα χαμηλό με οικονομική απώλεια την οποία προτίθεται ο ίδιος ο προσφέρων να καλύψει με ίδιους πόρους, η εξήγηση αξιολογείται ότι δεν εξηγεί κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται και η προσφορά θεωρείται ως μη κανονική σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 26 του ν. 4412/2016.

Εναλλακτική 1. Όταν στις υποβαλλόμενες εξηγήσεις προβάλλεται και ο ισχυρισμός ότι ο οικονομικός φορέας έχει προσφέρει, για υποκειμενικούς λόγους χωρίς επαρκή τεκμηρίωση των λόγων αυτών, τίμημα χαμηλό με οικονομική απώλεια την οποία προτίθεται ο ίδιος ο προσφέρων να καλύψει με ίδιους πόρους, η εξήγηση αξιολογείται ότι δεν εξηγεί κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται και η προσφορά θεωρείται ως μη κανονική σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 26 του ν. 4412/2016.

Εάν γίνει αποδεκτή η τεκμηρίωση των λόγων για τους οποίους ο προσφέρων έχει προσφέρει τίμημα χαμηλό με οικονομική απώλεια, η αξιολόγηση των εξηγήσεων θα εξετάζει και δύναται να επανακαθορίζει το ύψος της οικονομικής απώλειας. Ως επαρκής τεκμηρίωση μπορεί να θεωρηθεί π.χ. η πρόθεση απόκτησης εμπειρίας στην κατασκευή ειδικού έργου με σκοπό την χρησιμοποίηση αυτής σε συγκεκριμένο σκοπό. Στην περίπτωση αυτή θα διασφαλίζεται κατά τον έλεγχο των δικαιολογητικών προς κατακύρωση στον προσωρινό ανάδοχο, ότι το ποσό που απαιτείται για την κάλυψη της απώλειας, όπως αυτή καθορίστηκε κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των εξηγήσεων, θα κατατίθεται σε δεσμευμένο λογαριασμό πριν την κατακύρωση του αποτελέσματος του διαγωνισμού και θα αποδεσμεύεται σταδιακά ανάλογα με την εξέλιξη της υλοποίησης της σύμβασης. Το ποσό αυτό πρέπει να είναι διαθέσιμο από τα ταμειακά διαθέσιμα του οικονομικού φορέα και δεν γίνεται δεκτή επίκληση μελλοντικών δανειακών συμβάσεων. Οι όροι αποδέσμευσης του ποσού του δεσμευμένου λογαριασμού θα καθορίζονται με την απόφαση τυχόν αποδοχής των εξηγήσεων. Οι προσφορές με τις

εξηγήσεις που περιέχουν ως ανωτέρω τιμολόγηση κάτω του κόστους κατασκευής θα κοινοποιούνται αμελλητί στην Επιτροπή Ανταγωνισμού.

ΑΡΘΡΟ (Χ)⁹ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΑΧΠ

- i. Ο χαρακτηρισμός προσφορών ως ΑΧΠ για τις οποίες απαιτείται παροχή εξηγήσεων, η πρόσκληση για παροχή εξηγήσεων και η απόφαση περί θεώρησης των εξηγήσεων ως ικανοποιητικών ή απόρριψής τους, θα γίνεται με πράξη του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου της αναθέτουσας αρχής μετά από γνώμη και εισήγηση του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου (επιτροπή διαγωνισμού της παρ. 8 του άρθρου 221 για τις συμβάσεις έργων και της παρ. 9 του ίδιου άρθρου για τις συμβάσεις μελετών, παροχής τεχνικών υπηρεσιών και συναφών επιστημονικών υπηρεσιών).
- ii. Ο χαρακτηρισμός ως ΑΧΠ που απαιτούν παροχή εξηγήσεων γίνεται αμέσως μετά το άνοιγμα των οικονομικών προσφορών.
- iii. Η αξιολόγηση των εξηγήσεων στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 50 θα γίνει μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας του εδαφίου γγ) της παρ. 1 του άρθρου 98.
- iv. Η ανάδειξη προσωρινού αναδόχου κωλύεται εφόσον δεν υπάρχει τελεσίδικη απόφαση περί θεώρησης των εξηγήσεων ως ικανοποιητικών ή απόρριψής τους.
- v. Τα γνωμοδοτικά και τα αποφαινόμενα όργανα μπορούν να συνεπικουρούνται στην εκτέλεση των καθηκόντων τους από εξειδικευμένους συμβούλους τηρουμένων των διατάξεων του ν. 4412/2016

ΑΡΘΡΟ 7 ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΑΝΑΤΙΘΕΜΕΝΕΣ ΣΕ ΑΧΠ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΟΙ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΘΕΩΡΗΘΗΚΑΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ

- i. Οι παρασχεθείσες εξηγήσεις δεν αντικαθιστούν τους όρους των τευχών της σύμβασης.
- ii. Οι παρασχεθείσες εξηγήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τη Διευθύνουσα Υπηρεσία και την Προϊσταμένη Αρχή για τον έλεγχο της εκτέλεσης της σύμβασης.
- iii. Η υπογραφή σύμβασης του άρθρου 105 ανακοινώνεται αμελλητί, με αντίγραφο του υπογραφέντος συμφωνητικού, στο Σώμα Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων του άρθρου 179.

---

⁹ Προτείνεται η διαδικασία χαρακτηρισμού ΑΧΠ, πρόσκλησης υποβολής εξηγήσεων και η επέκταση διαχείρισή τους να συμπεριληφθεί στα πρότυπα τεύχη των διαγωνισμών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΟΥ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1

Κατατεθείσες οικονομικές προσφορές (απόλυτες τιμές σε ευρώ) 11:

α/α Κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
8	51.000	Π.Μ.Ο.= 62.466
11	52.000	0,85*Π.Μ.Ο.=53.090
1	53.000	
3	53.200	Χ.Α.Π.= 53.200
2	55.000	Π.Ε.=1% Χ.Α.Π.=532
4	58.000	Χ.Α.Π. –Π.Ε.= 52.668
6	65.000	Με την εφαρμογή καταρχήν του κριτηρίου α) προσφορές μικρότερες από 0,85*Π.Μ.Ο.=53.090 προκύπτει ότι οι τρεις χαμηλότερες προσφορές (υπ. Αριθμ. 8, 11 και 1) εντάσσονται στις προς αποστολή πρόσκλησης παροχής εξηγήσεων.. Με την εφαρμογή και του δευτέρου κριτηρίου του περιθωρίου εγγύτητας το δεύτερο όριο καθορίζεται στα 52.668 το οποίο είναι το χαμηλότερο από τα δύο (53.090 και 52.668) και συνεπώς αυτό καθορίζει ποιες προσφορές θα κληθούν προς παροχή εξηγήσεων, εν προκειμένω οι με α/α κατατεθείσας προσφοράς 8 και 11 και αντίστοιχες οικονομικές προσφορές 51.000 και 52.000€
5	70.000	
7	75.000	
10	81.000	
9	85.000	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2

α/α Κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
8	44.000	Π.Μ.Ο.= 51.900
11	44.200	0,85*Π.Μ.Ο.=44.100
1	45.000	
3	46.000	Χ.Α.Π.= 44.200
2	55.000	Π.Ε.=1% Χ.Α.Π.=442
4	57.000	Χ.Α.Π. –Π.Ε.= 43.758
6	64.200	Με την εφαρμογή καταρχήν του κριτηρίου α) προσφορές μικρότερες από 0,85*Π.Μ.Ο.= 44.100 προκύπτει ότι μόνο η χαμηλότερη προσφορά (υπ. Αριθμ. 8) εντάσσεται στις προς αποστολή πρόσκλησης παροχής εξηγήσεων. Με την εφαρμογή και του δευτέρου κριτηρίου του περιθωρίου εγγύτητας το δεύτερο όριο καθορίζεται στα 43.758. Το χαμηλότερο από τα δύο (44.100 και 43.758) είναι το 43.758 και συνεπώς αυτό καθορίζει ποιες προσφορές θα κληθούν προς παροχή εξηγήσεων, εν προκειμένω καμία
5	70.000	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3

Κατατεθείσες οικονομικές προσφορές (απόλυτες τιμές σε ευρώ) 28:

α/α κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
1	234.570,34	Π.Μ.Ο.=310.209,74 0,85*Π.Μ.Ο.= 263.678,28
2	238.479,65	
3	252.597,99	
4	262.477,23	
5	264.652,90	Χ.Α.Π.= 264.652,9
6	269.741,57	Π.Ε.=1% Χ.Α.Π.=2.646,5
7	281.036,77	
8	282.679,35	Χ.Α.Π. -Π.Ε.= 262.006,4
9	285.297,67	Με την εφαρμογή καταρχήν του κριτηρίου α) προσφορές μικρότερες από 0,85*Π.Μ.Ο.=263.678,28 προκύπτει ότι οι τέσσερες (4) χαμηλότερες προσφορές (υπ. Αριθμ. 1, 2, 3 και 4) εντάσσονται στις προς αποστολή πρόσκλησης παροχής εξηγήσεων.. Με την εφαρμογή και του δευτέρου κριτηρίου του περιθωρίου εγγύτητας το δεύτερο όριο καθορίζεται στα 262.006,4 το οποίο είναι το χαμηλότερο από τα δύο (263.678,28 και 262.006,4) και συνεπώς αυτό καθορίζει ποιες προσφορές θα κληθούν προς παροχή εξηγήσεων, εν προκειμένω οι με α/α Κατατεθείσας προσφοράς 1, 2 και 3 και αντίστοιχες οικονομικές προσφορές 234.570,34, 238.479,65 και 252.597,99€.
10	290.420,66	
11	290.842,51	
12	295.987,29	
13	296.449,34	
14	296.705,82	
15	311.451,55	
16	316.227,17	
17	320.997,36	
18	327.377,82	
19	331.672,04	
20	337.993,95	
21	338.896,20	
22	346.252,42	
23	356.629,99	
24	356.663,73	
25	362.065,02	
26	374.195,85	
27	377.661,31	
28	455.833,12	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4

Κατατεθείσες οικονομικές προσφορές (απόλυτες τιμές σε ευρώ) 7:

α/α Κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
1	6.439.937,20	M.O.= 7.790.057,29
2	7.089.290,59	0,85*Π.Μ.Ο.= 6.621.548,70
3	7.452.441,91	
4	7.701.519,68	Χ.Α.Π.= 7.089.290,59
5	8.252.963,40	Π.Ε.=1% Χ.Α.Π.= 70.892,91
6	8.474.812,78	Χ.Α.Π. -Π.Ε.= 7.018.397,68
7	9.119.435,50	Με την εφαρμογή καταρχήν του κριτηρίου α) προσφορές μικρότερες από 0,85*Π.Μ.Ο.= 6.621.548,70 προκύπτει ότι μόνο η χαμηλότερη προσφορά (υπ. Αριθμ. 1) εντάσσεται στις προς αποστολή πρόσκλησης παροχής εξηγήσεων. Με την εφαρμογή και του δευτέρου κριτηρίου του περιθωρίου εγγύτητας το δεύτερο όριο καθορίζεται στα 7.018.397. Το χαμηλότερο από τα δύο (6.621.548,70 και 7.018.397,68) είναι το 6.621.548,70 και συνεπώς αυτό καθορίζει ποιες προσφορές θα κληθούν προς παροχή εξηγήσεων, εν προκειμένω 1 με α/α Κατατεθείσας προσφοράς 1 και αντίστοιχη οικονομική προσφορά 6.439.937,20€

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ Ή ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1

α/α κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
1	779.640,66	Μέσος Όρος Προσφορών = 840.018,46 € το 90% του Μέσου Όρου = 756.016,61 €
2	802.376,94	
3	830.761,75	Με την εφαρμογή του κριτηρίου ότι κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη του 90% του μέσου όρου των προσφορών θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ, προκύπτει ότι από το παρόν δείγμα δεν θα κληθεί κανένας διαγωνιζόμενος για παροχή εξηγήσεων.
4	864.427,67	
5	922.885,27	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2

α/α κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
1	236.561,23	Προσαρμοσμένος Μέσος Όρος των Προσφορών = 399.174,33 € το 85% του Προσαρμοσμένου Μέσου Όρου= 339.298,18 €
2	273.206,20	
3	329.262,77	Με την εφαρμογή του κριτηρίου ότι κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη του 85% του Προσαρμοσμένου μέσου όρου των προσφορών θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ, προκύπτει ότι από το παρόν δείγμα οι οικονομικές προσφορές των σχημάτων με α/α 1, 2 και 3 (με οικονομικές προσφορές 236.561,23 , 273.206,20 και 329.262,77 αντίστοιχα) θα κληθούν προς παροχή εξηγήσεων.
4	345.793,42	
5	374.992,59	
6	388.601,60	
7	407.769,43	
8	425.133,83	
9	432.342,85	
10	443.593,24	
11	458.702,29	
12	511.519,41	
13	587.601,63	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3

α/α κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
1	335.471,48	Προσαρμοσμένος Μέσος Όρος των Προσφορών = 389.899,24 € το 85% του Προσαρμοσμένου Μέσου Όρου= 331.414,35 €
2	353.872,49	
3	361.600,23	Με την εφαρμογή του κριτηρίου ότι κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη του 85% του Προσαρμοσμένου μέσου όρου των προσφορών θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ, προκύπτει ότι από το παρόν δείγμα δεν θα κληθεί κανένας διαγωνιζόμενος για παροχή εξηγήσεων.
4	362.268,86	
5	374.183,52	
6	401.562,26	
7	419.694,67	
8	420.270,64	
9	425.741,25	
10	488.099,97	

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4

α/α κατατεθείσας προσφοράς	Οικονομική προσφορά (€)	
1	355.759,93	Προσαρμοσμένος Μέσος Όρος των Προσφορών = 500.667,10 € το 85% του Προσαρμοσμένου Μέσου Όρου= 425.567,03 €
2	412.843,82	
3	426.821,37	Με την εφαρμογή του κριτηρίου ότι κάθε προσφορά η οποία είναι χαμηλότερη του 85% του Προσαρμοσμένου μέσου όρου των προσφορών θα πρέπει να θεωρείται ΑΧΠ, προκύπτει ότι από το παρόν δείγμα οι οικονομικές προσφορές των σχημάτων με α/α 1 και 2 (με οικονομικές προσφορές 355.759,93 και 412.843,82 αντίστοιχα) θα κληθούν προς παροχή εξηγήσεων.
4	452.491,86	
5	471.071,81	
6	484.642,06	
7	487.315,68	
8	495.437,45	
9	511.519,02	
10	516.359,82	
11	519.803,40	
12	520.257,13	
13	536.047,68	
14	584.778,81	
15	589.949,45	
16	762.262,43	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3.

ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΑ ΧΑΜΗΛΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Α. ΓΕΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ο προϋπολογισμός μελέτης ενός έργου είναι η αναγκαία για τη δημοπράτησή του τελική (σε σχέση με αρχικές προεκτιμήσεις) λεπτομερής εκτίμηση του κόστους, με βάση τα στοιχεία των συμβατικών τευχών και ιδίως της τεχνικής μελέτης και των προδιαγραφών, τη δομική ανάλυση (WBS - work breakdown structure), τις προτεινόμενες ή δεσμευτικές μεθοδολογίες κατασκευής, το σχέδιο ανάπτυξης του έργου, τις επικρατούσες επιτόπου συνθήκες, τις τιμές υλικών, εργατικών και μηχανικού εξοπλισμού, τυχόν ειδικές απαιτήσεις και τα γενικά έξοδα του αναδόχου. Στις τιμές του προϋπολογισμού και του τιμολογίου περιλαμβάνονται τα προβλεπόμενα στην παρ. 7.θ του άρθρου 53 του ν. 4412/2016.

Στον κατά τα ανωτέρω προϋπολογισμό διακρίνεται:

- ✓ **Άμεσο κόστος:** είναι το συνολικό κόστος των επί μέρους εργασιών οι οποίες συνθέτουν το φυσικό αντικείμενο του έργου και περιλαμβάνουν τα κόστη υλικών (ενσωματούμενων ή χρησιμοποιούμενων), εργατικών, μηχανικού εξοπλισμού και πιθανών υπερβολών. Είναι το κόστος που μπορεί να εντοπιστεί και υπολογιστεί σε συγκεκριμένες εργασία/ες ή λειτουργία/ες. Πρόκειται για κόστος πρωτογενούς κατασκευής το οποίο αθροιζόμενο για το σύνολο των εργασιών δίνει το συνολικό άμεσο κόστος του έργου. Γενικά πρόκειται για κόστος συνδεδεμένο με τη δραστηριότητα (activity related cost)
- ✓ **Έμμεσο κόστος (γενικά έξοδα του έργου):** είναι το τμήμα του κόστους του έργου, το οποίο δεν μπορεί να κατανεμηθεί σε συγκεκριμένη εργασία/ες ή λειτουργία/ες. Τέτοια είναι τα γενικά έξοδα του εργοταξίου, τα έξοδα εγγυητικών – ασφαλίσεων, τα γενικά έξοδα της επιχείρησης (το αναλογούν κόστος έδρας επιχείρησης ή/και λειτουργίας κοινοπραξίας), διάφορες κρατήσεις, φόρος εισοδήματος κ.λπ.

Β. ΑΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΟΥ

Περιλαμβάνει:

- Εργατικά
- Μηχανήματα
- Υλικά
- Υπερβολαβίες -Υπηρεσίες

Για τον καταμερισμό των επί μέρους στοιχείων κόστους απαιτείται η διαμόρφωση και καθορισμός των μετώπων εργασίας. Η διαμόρφωση των μετώπων εργασίας θα καθορίζεται στο «Σχέδιο Υλοποίησης του Αντικείμενου της Σύμβασης» και οι ποσότητες των χρόνων απασχόλησης (π.χ εργατοώρες, ανθρωπομήνες, χρόνοι απασχόλησης εξοπλισμού) θα προκύπτουν από το ίδιο σχέδιο και το «Βασικό Χρονοδιάγραμμα» του έργου και τα συνοδά στοιχεία αυτού.

Παράδειγμα τυπικής διαμόρφωση μετώπων εργασίας έργου φράγματος:

- Εκσκαφές φράγματος και συνοδών έργων με οριστικές ή/και ενδιάμεσες αποθέσεις

- ✓ Σώματος φράγματος
- ✓ Έργων εκτροπής
- ✓ Λεκάνης εισόδου υπερχειλιστή,
- ✓ Λεκάνης ηρεμίας έργου εξόδου εκκένωσης
- Προσπελάσεις των διαφόρων τμημάτων του έργου (εφόσον αποζημιώνονται ιδιαίτερα)
  - ✓ Κατασκευή
  - ✓ Συντήρηση
- Δανειοθάλαμοι και λατομείο υλικών
  - ✓ Υλικό πυρήνα
  - ✓ Υλικό σώματος φράγματος
  - ✓ Υλικό φίλτρων και στραγγιστηρίων
  - ✓ Υλικό λιθορριπών προστασίας
  - ✓ Αδρανή σκυροδέματος
- Κατασκευή σώματος φράγματος
- Τσιμεντενέσεις
  - ✓ Κουρτίνα τσιμεντενέσεων
  - ✓ Τσιμεντενέσεις επαφής
  - ✓ Τσιμεντενέσεις σταθεροποίησης
  - ✓ Τσιμεντενέσεις στεγανοποίησης
- Υπόγεια έργα
  - ✓ Σήραγγα εκτροπής (δύο μέτωπα προσβολής)
  - ✓ Σήραγγα υπερχειλιστή
  - ✓ Σήραγγα και θάλαμος θυροφραγμάτων εκκενωτή πυθμένα
  - ✓ Σήραγγες τσιμεντενέσεων αντρευσμάτων
  - ✓ Σήραγγα κουρτίνας τσιμεντενέσεων
- Διάταξη εκτροπής
- Υπερχειλιστής
- Διάταξη εκκένωσης πυθμένα
- Οδοποιίες μόνιμες
  - ✓ Χωματοουργικά
  - ✓ Τεχνικά
  - ✓ Οδοστρωσία
  - ✓ Ασφαλτικά
  - ✓ Σήμανση
- Ηλεκτρομηχανολογικός εξοπλισμός
  - ✓ Θυροφράγματα εκκενωτή πυθμένα
  - ✓ Δίκτυα ασθενών και ισχυρών ρευμάτων
  - ✓ Συστήματα επικοινωνίας και τηλεδιοίκησης
  - ✓ Φωτισμός
  - ✓ Αερισμός υπογείων (σηράγγων και θαλάμων)
- Συστήματα παρακολούθησης
  - ✓ Κατά τη φάση κατασκευής
  - ✓ Κατά τη μόνιμη λειτουργία
- Κτίρια διοίκησης
  - ✓ Χωματοουργικά
  - ✓ Φέρων οργανισμός, λοιπά σκυροδέματα
  - ✓ Τοιχοδομές, επιχρίσματα
  - ✓ Επενδύσεις, επιστρώσεις
  - ✓ Μονώσεις
  - ✓ Η/Μ εργασίες

- ✓ Ξυλουργικές ή μεταλλικές κατασκευές
- Διατάξεις και συστήματα ασφάλειας (όπως προκύπτουν από το Σχέδιο Αντιμετώπισης Έκτακτων Καταστάσεων)
- Έργα πρασίνου
  - ✓ Χωματουργικά – διαμορφώσεις - προετοιμασία
  - ✓ Φυτεύσεις
  - ✓ Συντήρηση
- Πρώτη πλήρωση του ταμιευτήρα

B.1 Εργατικά

Αφορά τη δαπάνη εργατικών του προσωπικού που ασχολείται στα μέτωπα συγκεκριμένων εργασιών και δεν περιλαμβάνει το προσωπικό γενικής διοίκησης και επιστασίας. Περιλαμβάνεται το επιστημονικό προσωπικό καθώς και οι επιστάτες, με εξειδικευμένο αντικείμενο (π.χ. χωματουργικά, τεχνικά, ασφαλτικά). Για κάθε μέτωπο θα κατατίθεται κατάλογος προσωπικού με αναφορά ειδικότητας, κλάδου, αρμοδιότητες και καθήκοντα, καθώς και το μισθολογικό καθεστώς στο οποίο ανήκει.

Το κόστος εργασίας, θα λαμβάνει υπόψη τις κείμενες διατάξεις εργατικού δικαίου (Συλλογικές συμβάσεις κ.α.), με προσκόμιση αποδεικτικών συμμόρφωσης σε αυτές καθώς και στις διατάξεις ασφαλιστικού δικαίου.

B.2 Μηχανήματα

B.2.1 Διαθεσιμότητα Μηχανικού Εξοπλισμού

Με βάση και σε συνδυασμό με τις προβλέψεις του βασικού χρονοδιαγράμματος θα κατατίθεται Αναλυτικός Πίνακας Απαιτούμενου Μηχανικού Εξοπλισμού που θα απασχοληθεί στο έργο, στον οποίο θα αναγράφονται τουλάχιστον:

- Ο ακριβής τύπος του μηχανήματος
- Οι χρόνοι εισκόμισης στο έργο και αποκόμισης
- Οι χρόνοι απασχόλησης
- Το ιδιοκτησιακό καθεστώς
- Για τα μηχανήματα για τα οποία απαιτείται η έκδοση άδειας μηχανήματος έργου θα αναγράφεται ο αριθμός της νόμιμης πινακίδας.

Για τα υπάρχοντα και επικαλούμενα ιδιόκτητα μηχανήματα:

- ✓ Νοείται ως ιδιόκτητος ο εξοπλισμός ο οποίος κατά την ημερομηνία υποβολής των εξηγήσεων:
  - είναι εγγεγραμμένος με πλήρη στοιχεία αναγνώρισης στο μητρώο παγίων ή/και στο βιβλίο απογραφών και ισολογισμών της επιχείρησης που συμμετέχει στο διαγωνισμό μόνη της ή σαν μέλος κοινοπραξίας.
  - Για τον οποίο υποβάλλονται παραστατικά ενέγγυου πίστωσης ή εντολής πληρωμής προς προμηθευτή εξωτερικού ή απόδειξη προκαταβολής σε προμηθευτή εσωτερικού
  - Για τον οποίο υποβάλλονται αποδεικτικά έγγραφα για σύναψη σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης
- ✓ Κατά την παροχή εξηγήσεων υποβάλλονται υποχρεωτικά:
  - Απόσπασμα μητρώου παγίων ή/και βιβλίου απογραφών και ισολογισμών με βεβαίωση της ακρίβειας αυτών ορκωτού ελεγκτή

- Τα τεχνικά στοιχεία των μηχανημάτων που έχουν καταχωρηθεί στη βάση δεδομένων της ΓΓΔΕ και όσα κρίνει ο παρέχων εξηγήσεις απαραίτητα για την τεκμηρίωση των θέσεών του.
- Για τα μηχανήματα σταθερών εγκαταστάσεων θα προσκομίζεται η άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας της αρμόδιας υπηρεσίας για την τελευταία χρήση του εξοπλισμού αυτού σε προηγούμενο έργο ή υπεύθυνη δήλωση ότι ο εξοπλισμός δεν έχει απασχοληθεί ποτέ..
- Υπεύθυνη δήλωση του παρέχοντος τις εξηγήσεις ότι ο ιδιόκτητος εξοπλισμός που περιέχεται στον Αναλυτικό Πίνακα Απαιτούμενου Μηχανικού Εξοπλισμού βρίσκεται σε λειτουργική ετοιμότητα και δεν είναι καθ' οιονδήποτε τρόπο δεσμευμένος και δηλωμένος σε άλλο έργο προς απασχόληση, κατά το προβλεπόμενο χρονικό διάστημα απασχόλησής του στο έργο.

Για τα επικαλούμενα προς μίσθωση μηχανήματα:

- ✓ Υποβάλλονται τα ίδια στοιχεία αναγνώρισης, κατοχής και διαθεσιμότητας ως ανωτέρω για τα ιδιόκτητα
- ✓ Έγγραφα βεβαίαιας χρονολογίας, κατατεθειμένα ή θεωρημένα με ποινή ακυρότητας αυτών από αρμόδια ΔΟΥ, αναμφίβολης νομιμότητας και δεσμευτικής ισχύος που να αφορούν συγκεκριμένα μηχανήματα και το συγκεκριμένο έργο.

Για τα επικαλούμενα προς αγορά μηχανήματα εφόσον της ανατεθεί η σύμβαση:

- ✓ Προσύμφωνο αγοράς βεβαίαιας χρονολογίας, κατατεθειμένο ή θεωρημένο με ποινή ακυρότητας αυτών από αρμόδια ΔΟΥ, αναμφίβολης νομιμότητας και δεσμευτικής ισχύος που να αφορά τα συγκεκριμένα μηχανήματα.
- ✓ Υποβάλλονται τα ίδια στοιχεία αναγνώρισης, κατοχής και διαθεσιμότητας ως ανωτέρω για τα ιδιόκτητα

B.2.2 Στοιχεία κόστους Μηχανικού Εξοπλισμού

Το κόστος του μηχανικού εξοπλισμού περιλαμβάνει κάθε δαπάνη κατοχής, λειτουργικής ετοιμότητας και λειτουργίας μηχανήματος. Περιλαμβάνονται τουλάχιστον τα παρακάτω στοιχεία και κατηγορίες κόστους:

- Κόστος κατοχής μηχανήματος θεωρούμενο ως πάγιος εξοπλισμός σε λειτουργική ετοιμότητα
  - ✓ Απόσβεση
  - ✓ Τόκοι επενδεδυμένου κεφαλαίου
  - ✓ Επισκευές, βαριά συντήρηση για διασφάλιση λειτουργικής ετοιμότητας
- Κόστος εισκόμισης, εγκατάστασης (για σταθερά) και αποκόμισης από τον τόπο του έργου – Φορτώσεις – Εκφορτώσεις – Συναρμολογήσεις – Αποσυναρμολογήσεις
- Κόστος ελαστικών (για ελαστιχοφόρα)
- Κόστος λειτουργίας (καύσιμα, λιπαντικά, αναλώσιμα, προσωπικό (χειριστές, βοηθοί), καθημερινή συντήρηση)
- Διαχειριστικό κόστος
  - ✓ Ασφάλιστρα, τέλη
  - ✓ Έλεγχοι, επιθεωρήσεις
  - ✓ Φύλαξη και επιθεωρήσεις

Ο υπολογισμός της δαπάνης του μηχανικού εξοπλισμού κατά την παροχή εξηγήσεων θα γίνεται με εφαρμογή οποιασδήποτε αναγνωρισμένης μεθόδου κατά τρόπο ενιαίο και συνολικά. Στην παροχή εξηγήσεων θα συμπεριλαμβάνεται υπεύθυνη δήλωση με την οποία

θα δηλώνεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της δαπάνης του μηχανικού εξοπλισμού. Δεν επιτρέπεται η επιλεκτική και αποσπασματική χρήση στοιχείων διαφορετικών μεθοδολογιών για τον υπολογισμό επί μέρους στοιχείων κόστους.

B.3. Υλικά

Τα υλικά διακρίνονται στις εξής κατηγορίες

- i. **Υλικά και είδη εμπορίου που αγοράζονται έτοιμα προς χρήση.** Οι τιμές των υλικών αυτών θα πρέπει να τεκμηριώνονται και προκύπτουν από έγγραφα βεβαίας χρονολογίας κατατεθειμένα και θεωρημένα οπωσδήποτε από την αρμόδια ΔΥΟ, όταν αυτό προβλέπεται, αναμφίβολης νομιμότητας και δεσμευτικής ισχύος, που να αφορούν το συγκεκριμένο έργο. Δεν λαμβάνονται υπόψη έγγραφα που αναφέρονται σε συμφωνίες που αντίκεινται σε διάταξη νόμου.
- ii. **Υλικά που παράγονται.** Τέτοια είναι π.χ. αδρανή, σκυροδέματα, ασφαλτοσκυροδέματα, προκατασκευασμένα στοιχεία φρεατίων – κρασπέδων - σωλήνων – επενδύσεως σηράγγων. Ως γενική αρχή ισχύει ο βασικός κανόνας της πλήρους αιτιολόγησης του κόστους των υλικών έτοιμων για την ενσωμάτωση στο έργο. Ειδικά για τα αδρανή ισχύουν τα παρακάτω:
Οι θέσεις λήψης αδρανών είναι οι οριζόμενες στα τεύχη της σύμβασης. Σε κάθε άλλη περίπτωση οι προτεινόμενες θέσεις γίνονται δεκτές μόνο εφόσον καλύπτονται οι προϋποθέσεις εκμετάλλευσης και εφόσον προσκομίζεται έγγραφο βεβαίας χρονολογίας και δεσμευτικής ισχύος, από το οποίο να προκύπτει ότι θα επιτραπεί στον προσφέροντα η εκμετάλλευση της συγκεκριμένης θέσης λήψης αδρανών. Η ανάλυση της τιμής των αδρανών θα περιλαμβάνει τα παρακάτω ανάλογα με την περίπτωση:
  - Κόστος απόκτησης γης για τις εγκαταστάσεις και το χώρο λήψης αδρανών
  - Κόστος προετοιμασίας και διαμόρφωσης χώρων
  - Κόστος προετοιμασίας – μελετών – αδειών – εργαστηριακών και λοιπών δοκιμών
  - Κόστος διάτρησης.
  - Κόστος εξόρυξης
  - Κόστος φόρτωσης και εσωτερικών μεταφορών στο χώρο του λατομείου
  - Κόστος αποκατάστασης σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς όρους
  - Κόστος του θραυστικού συγκροτήματος
- iii. **Υλικά και είδη εμπορίου σε αποθήκη.** Τυχόν επίκληση διαθέσιμων υλικών σε αποθήκη θα πρέπει να αποδεικνύεται ως προς τη διαθεσιμότητα για το συγκεκριμένο έργο, τη νομιμότητα εγγραφής ως υλικά σε αποθήκη και την ποσότητα. Θα κατατίθεται υπεύθυνη δήλωση του προσφέροντα ότι τα υλικά αυτά δεν έχουν δηλωθεί ότι θα χρησιμοποιηθούν σε άλλο έργο, που τελεί υπό κατασκευή ή είναι σε φάση δημοπράτησης.

B.4 Υπεργολαβίες.

Σε περίπτωση επίκλησης συμφωνιών με υπεργολάβους τότε θα πρέπει να προσκομίζονται σχετικά έγγραφα βεβαίας χρονολογίας, κατατεθειμένα και θεωρημένα από τη ΔΥΟ και δεσμευτικής ισχύος για τις συγκεκριμένες εργασίες. Οι δαπάνες των εργασιών του υπεργολάβου πρέπει να εξηγούνται όπως αυτές της κύριας σύμβασης

Γ. ΕΜΜΕΣΟ ΚΟΣΤΟΣ - ΓΕΝΙΚΑ ΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Διακρίνεται σε σταθερά κόστη (άπαξ αναλαμβανόμενα κατά τη διάρκεια της σύμβασης) και χρονικώς συνηρητέα (εξαρθώμενα από τη χρονική διάρκεια της δραστηριότητας)

Γ.1. ΣΤΑΘΕΡΑ ΕΞΟΔΑ

Περιλαμβάνουν τις δαπάνες:

- Εξασφάλισης και διαρρύθμισης εργοταξιακών χώρων, για την ανέγερση κύριων και βοηθητικών εργοταξιακών εγκαταστάσεων π.χ. γραφείων, εργαστηρίων και λοιπών εγκαταστάσεων του Αναδόχου ή άλλων, εφόσον προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης
- Ανέγερσης κύριων και βοηθητικών εργοταξιακών εγκαταστάσεων του Αναδόχου ή άλλων, εφόσον προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης
- Περίφραξης ή/και διατάξεων επιτήρησης εργοταξιακών εγκαταστάσεων και χώρων εκτέλεσης εργασιών εφόσον προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης
- Εξοπλισμού (1) κύριων και βοηθητικών εργοταξιακών εγκαταστάσεων για τη διασφάλιση λειτουργικής ετοιμότητας, εξασφάλισης ύδρευσης, ηλεκτρικού ρεύματος, τηλεφωνικής σύνδεσης και αποχέτευσης, καθώς και λοιπών απαιτούμενων ευκολιών, σύμφωνα με τους όρους δημοπράτησης
- Απομάκρυνσης κύριων και βοηθητικών εργοταξιακών εγκαταστάσεων μετά την περαίωση του έργου, καθώς και οι δαπάνες αποκατάστασης των χώρων κατά τρόπο αποδεκτό και σύμφωνα με τους εγκεκριμένους Περιβαλλοντικούς Όρους.
- Κινητοποίησης (εισκόμισης στο εργοτάξιο) του απαιτούμενου εξοπλισμού γενικής χρήσης (π.χ. γερανοί, οχήματα μεταφοράς προσωπικού), όπως προβλέπεται στο χρονοδιάγραμμα του έργου και αποκινητοποίησης με το πέρας του προβλεπόμενου χρόνου απασχόλησης.
- Οι δαπάνες επισκόπησης των μελετών του έργου και τυχόν συμπληρώσεις τροποποιήσεις εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο άμεσο κόστος
- Οι δαπάνες συμπλήρωσης των ΣΑΥ/ΦΑΥ (Σχέδιο Ασφάλειας και Υγείας/Φάκελος Ασφάλειας και Υγείας), σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.
- Για φόρους
- Για εγγυητικές (2)
- Ασφάλισης του έργου (2)
- Προσυμβατικού σταδίου
- Διάθεσης μέσων ατομικής προστασίας (1)
- Για επισφαλή έξοδα πάσης φύσεως (π.χ. εξεύρεση χώρων γραφείων και λοιπών εγκαταστάσεων, χρηματοοικονομικών εξόδων, απαιτήσεων για μελέτες που μπορεί να προκύψουν κατά την πορεία των εργασιών, εκτεταμένες διαφωνίες και απαίτηση ισχυρής νομικής υποστήριξης, απαιτήσεις για μέτρα προστασίας από μη ληφθείσες υπόψη ακραίες επιτόπου συνθήκες, κλοπές μη καλυπτόμενες από ασφάλιση)

Σημείωση (1): λαμβάνεται υπόψη η τεχνική διάρκεια ζωής του αντικειμένου και η αναγκαιότητα αντικατάστασης στη διάρκεια της συμβατικής περιόδου.

Σημείωση (2): οι δαπάνες αυτές θεωρούνται ως σταθερές αναφερόμενες σε συγκεκριμένη συμβατική περίοδο και προϋπολογισμό ή συμβατικό τίμημα

Με βάση τον ορισμό τα ΓΕ αναφέρεται μόνο στα έξοδα που επηρεάζουν και αφορούν όλες τις εργασίες και όχι αποκλειστικά κάποιες συγκεκριμένες. Υπό τη θεώρηση αυτή, το κόστος

π.χ. των χωματουργικών μηχανημάτων, η εγκατάσταση παραγωγής σκυροδέματος, η εγκατάσταση και τα μηχανήματα ασφαλτικών, δεν εμπίπτουν στα γενικά έξοδα εργοταξίου.

Γ.2. ΧΡΟΝΙΚΩΣ ΣΥΝΗΡΤΗΜΕΝΑ ΕΞΟΔΑ

Περιλαμβάνουν τις δαπάνες:

- Χρήσεως - λειτουργίας των εργοταξιακών εγκαταστάσεων και ευκολιών
- Προσωπικού γενικής επιστάσεως και διοίκησης του Αναδόχου και υπό την προϋπόθεση μόνιμης και αποκλειστικής απασχόλησης στο έργο (σε περίπτωση μη μόνιμης και αποκλειστικής απασχόλησης θα λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος απασχόλησης και η διαθεσιμότητα στο έργο). Ανηγγόμενες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες για προβλεπόμενες νόμιμες αποζημιώσεις. Το επιστημονικό προσωπικό και οι επιστάτες, με εξειδικευμένο αντικείμενο (π.χ. χωματουργικά, τεχνικά, ασφαλτικά) δεν περιλαμβάνονται.
- Νομικής υποστήριξης
- Εξωτερικών τεχνικών συμβούλων με ad hoc μετάκληση
- Για την εκτέλεση των καθηκόντων της παραπάνω κατηγορίας προσωπικού π.χ. χρήση αυτοκινήτων
- Λειτουργίας μηχανημάτων γενικής χρήσης π.χ. γερανοί, οχήματα μεταφοράς προσωπικού
- Μετρήσεων γενικών δεικτών και παραμέτρων που προβλέπονται στους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και λήψη μέτρων για συμμόρφωση προς αυτούς
- Συντήρησης του έργου για τον προβλεπόμενο χρόνο
- Τόκοι κεφαλαίων κίνησης και γενικότερα χρηματοοικονομικό κόστος
- Το αναλογούν, σε σχέση με τη συμμετοχή του στον κύκλο εργασιών της επιχείρησης, κόστος έδρας επιχείρησης ή/και λειτουργίας κοινοπραξίας

